ARREST VAN HET HOF
VAN 2 MAART 1978 [1]

Debayser SA en anderen
tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen

„Verhoging van monetaire compenserende bedragen"

Gevoegde zaken 12, 18 en 21/77

Samenvatting

1. *Landbouw — Conjunctuurpolitiek — Monetaire compenserende bedragen — Vrijstelling van de heffing — Billijkheidsclausule — Beoordelingsvrijheid der Lid-Staten (Verordening nr. 1608/74 van de Commissie)*

2. *Schadevorderingen — Vordering gericht tegen nationale maatregelen, genomen krachtens bepalingen van het gemeenschapsrecht — Niet-ontvankelijkheid (EEG-Verdrag, artt. 178 en 215, tweede alinea)*

1. Uit verordening nr. 1608/74 als geheel blijkt dat zij aan de Lid-Staten een beoordelingsvrijheid toekent, die hen in staat stelt te oordelen over de toepassing van de billijkheidsclausule in elk individueel geval, met inbegrip van de omstandigheden die de toekenning of de weigering van de vrijstelling kunnen rechtvaardigen.

2. Waar de vordering in hoofdzaak is gericht tegen maatregelen welke de nationale autoriteiten hebben genomen krachtens bepalingen van het gemeenschapsrecht, is niet voldaan aan de voorwaarden om bij het Hof een beroep ex de artikelen 178 en 215, tweede alinea, EEG-Verdrag in te stellen.

In de gevoegde zaken 12/77, 18/77 en 21/77,

— DEBAYSER SA (zaak 12/77),

— SUCRES UNION SA (zaak 18/77),

— JEAN LION SA (zaak 21/77),

allen gevestigd te Parijs, ten deze vertegenwoordigd door R. en L. Funck-Brentano, advocaten te Parijs, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg, ten kantore van G. Reuter, advocaat aldaar, rue Notre Dame 1,

verzoeksters,

1 — Procestaal: Frans.

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur P. Gilsdorf, als gemachtigde, bijgestaan door J. Delmoly, lid van de juridische dienst, en domicilie gekozen hebbende bij haar juridisch adviseur M. Cervino, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

betreffende: verzoeken tot schadevergoeding op grond van de artikelen 178 en 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, M. Sørensen en G. Bosco, kamerpresidenten, A. M. Donner, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: H. Mayras
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten en de door partijen tijdens de schriftelijke behandeling voorgedragen argumenten kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en de schriftelijke behandeling

1. Verordening nr. 1608/74 van de Commissie van 26 juni 1974 „houdende bijzondere bepalingen ten aanzien van monetaire compenserende bedragen" (PB L 170 van 27. 6. 1974, blz. 38), bepaalt in artikel 1:

„In geval van invoering of verhoging van monetaire compenserende bedragen in verband met de vaststelling of wijziging van de spilkoers of de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid gebezigde representatieve koers van de valuta van een Lid-Staat, of met het besluit van een Lid-Staat om zijn valuta te laten zweven ten opzichte van de valuta's van de Lid-Staten waarvan de koersschommeling binnen een maximum-

marge op een bepaald moment van 2,25 % wordt gehandhaafd, is de betrokken Lid-Staat gemachtigd het monetaire compenserende bedrag of het gedeelte van dat bedrag dat overeenkomt met de verhoging, op billijkheidsgronden en onder de hierna omschreven voorwaarden niet te heffen."

De uitvoeringsvoorwaarden voor deze bepaling zijn vastgesteld in artikel 2 dat luidt:

„1. Artikel 1 geldt slechts voor invoer en uitvoer op grond van vóór de in genoemd artikel bedoelde monetaire maatregel vast afgesloten contracten.

2. Van de in artikel 1 bedoelde machtiging mag slechts gebruik worden gemaakt op verzoek van de betrokkene en indien deze bij het indienen van het verzoek het bewijs levert:

a) dat de heffing van het nieuw ingevoerde of verhoogde monetaire compenserende bedrag in het betrokken geval niet noodzakelijk is om de invloed van de in genoemd artikel bedoelde maatregel op de prijs van de produkten te compenseren en

b) dat de heffing voor hem zou leiden tot een buitensporige extra belasting die hij niet kon vermijden, ook al legde hij alle nodige en normale zorgvuldigheid aan de dag."

Artikel 6 van de verordening bepaalt dat zij van toepassing is vanaf 4 juni 1973, de datum van inwerkingtreding van verordening nr. 1463/73 van de Commissie van 30 mei 1973 houdende uitvoeringsbepalingen betreffende de monetaire compenserende bedragen (PB L 146 van 4. 6. 1973, blz. 1).

2. Het stelsel van monetaire compenserende bedragen was in de loop van 1975 voor Frankrijk tijdelijk buiten werking gesteld, daar de frank toen werd opgenomen in de „monetaire slang". Nadat de Franse regering echter op 15 maart 1976 had besloten de frank te laten zweven, werd opnieuw een stelsel van monetaire compenserende bedragen ingevoerd en vanaf 25 maart 1976 toegepast in het handelsverkeer voor landbouwprodukten tussen Frankrijk en in het bijzonder derde landen.

Deze bedragen, die op 25 maart 1976 FF 4,46 en op 1 juli 1976 FF 4,85 per 100 kg suiker bedroegen, zijn nà 23 juli 1976 en tot 27 december 1976 gestegen van FF 9,89 tot FF 38,67 per 100 kg (verzoekschrift, bijlage 4).

In verband met de wederinvoering van dit stelsel vroegen verzoeksters de bevoegde Franse instantie, het Fonds d'Intervention et de Régularisation du Marché du Sucre (hierna te noemen „FIRS"), om toepassing op hen van verordening nr. 1608/74.

Dit verzoek had betrekking op twee categorieën overeenkomsten:

— de *vóór* 15 maart 1976 vast afgesloten overeenkomsten, die nog moesten worden uitgevoerd nà 25 maart 1976, de datum waarop de wederom ingevoerde monetaire compenserende bedragen werden toegepast;

— de *nà* 15 maart 1976 vast afgesloten overeenkomsten die werden uitgevoerd nà 23 juli 1978, toen de monetaire compenserende bedragen tot 27 december 1976 de hiervoor genoemde verhogingen hebben ondergaan.

In het eerste geval had het verzoek ten doel voor de in deze overeenkomsten bedoelde exporten ontheffing te verkrijgen van de wederom ingevoerde en vanaf 25 maart 1976 toegepaste monetaire compenserende bedragen. Voor deze categorie overeenkomsten werd verzoeksters bij rondschrijven van FIRS van 29 maart 1976 medegedeeld dat hun in beginsel ontheffing krachtens verordening nr. 1608/74 zou worden verleend.

In het tweede geval had het verzoek ten doel voor de in die overeenkomsten be-

doelde exporten ontheffing te verkrijgen van de nà de sluiting van ieder contract ingevoerde verhogingen van de monetaire compenserende bedragen. Bij rondschrijven van FIRS van 2 augustus 1976 (verzoekschrift, bijlage 2) werd verzoeksters medegedeeld dat de verzochte ontheffing niet kon worden verleend voor de nà 15 maart 1976 gesloten overeenkomsten, zodat verzoeksters niet konden ontkomen aan betaling van de verhoogde monetaire compenserende bedragen die golden op de dag van export.

In bedoeld rondschrijven wees de directeur van FIRS er meer in het bijzonder op dat de monetaire maatregel bedoeld in artikel 2 van verordening nr. 1608/74, zoals omschreven in artikel 1 van deze verordening, in casu bestond in „het besluit van de Franse regering van 15 maart 1976 om de frank te laten zweven, als gevolg waarvan in Frankrijk het stelsel van compenserende bedragen werd ingevoerd . . .".

Nadat de voorzitter van de Franse vereniging voor de suikerhandel (Syndicat du Commerce des sucres) bij brieven van 2 en 25 november 1976 de aandacht van de Commissie had gevestigd op de moeilijkheden die de Franse suikerexporteurs ondervonden wegens de toepassing van de monetaire compenserende bedragen, antwoordde de directeur-generaal landbouw van de Commissie bij brief van 7 november 1976 onder meer.

„dat met betrekking tot de toepassing van verordening (EEG) nr. 1608/74 niet iedere wijziging in de wisselkoers van een valuta mag worden beschouwd als een monetaire gebeurtenis als bedoeld in artikel 1. De „billijkheidsverordening" is opgezet met het oog op monetaire gebeurtenissen van min of meer uitzonderlijke aard . . . Derhalve komt voor de toepassing van deze verordening als „monetaire maatregel" alleen in aanmerking de vaststelling of wijziging van de spilkoers of de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid gebezigde representatieve koers of het besluit van en Lid-Staat om zijn valuta te laten zweven."

Onder deze omstandigheden stelden verzoeksters elk een beroep tegen de Commissie in op grond van de artikelen 178 en 215, tweede alinea, EEG-Verdrag, met vordering de Commissie te veroordelen tot vergoeding van de schade ontstaan door haar nalaten en haar weigering verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking. De drie beroepen zijn ingekomen op respectievelijk 25 januari 1977 (zaak 12/77), 4 februari 1977 (zaak 18/77) en 9 februari 1977 (zaak 21/77).

3. Bij beschikking van 3 maart 1977 heeft het Hof besloten de drie zaken overeenkomstig artikel 43 van het Reglement voor de procesvoering te voegen voor de schriftelijke en mondelinge behandeling en voor het arrest.

Overeenkomstig artikel 91 van het Reglement voor de procesvoering heeft verweerster bij op 11 maart 1977 ingekomen akte het Hof verzocht het beroep niet-ontvankelijk te verklaren en verzoeksters in de kosten te verwijzen. Bij op 15 april 1977 ingediende memorie hebben verzoeksters geconcludeerd tot afwijzing van de exceptie van niet-ontvankelijkheid en tot veroordeling van verweerster in de kosten van het geding.

Nadat het Hof had besloten over te gaan tot de mondelinge behandeling van de door de Commissie opgeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid, zijn partijen ter terechtzitting van 9 juni 1977 in hun pleidooien gehoord en heeft de advocaat-generaal ter terechtzitting van 29 juni 1977 conclusie genomen.

Bij beschikking van 1 juli 1977 heeft het Hof besloten overeenkomstig artikel 91, paragraaf 4, van het Reglement voor de procesvoering de exceptie van niet-ontvankelijkheid te voegen met de hoofdzaak.

Krachtens ditzelfde artikel heeft de president van het Hof nieuwe termijnen

voor de voortzetting van het geding bepaald.

Bij brief van 26 oktober 1977 heeft de Commissie het Hof medegedeeld dat zij in de onderhavige zaken desisteerde van dupliek.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan, met verzoek aan partijen om zich in een eerste fase te beperken tot het punt van een dienstfout van de Commissie.

II — Conclusies van partijen

Verzoeksters concluderen dat het den Hove behage:

— de beroepen ontvankelijk en gegrond te verklaren;

— de Commissie te veroordelen tot betaling aan verzoekster van schadevergoeding ad
  — FF 668 277,81 (zaak 12/77)
  — FF 1 560 866,55 (zaak 18/77)
  — FF 539 325,53 (zaak 21/77);

— verweerster te verwijzen in de kosten.

Verweerster concludeert dat het den Hove behage:

— de beroepen niet-ontvankelijk, althans ongegrond te verklaren;

— verzoeksters in ieder geval in de kosten te verwijzen.

III — Middelen en argumenten van partijen

1. De ontvankelijkheid

Bij *memorie van 11 maart 1977* en ter terechtzitting van 9 juni 1977 betoogde *verweerster* met name dat de geschillen die aan de beroepen ten grondslag liggen, in hun huidige stand niet onder 's Hofs bevoegdheid vallen en in de eerste plaats aan de bevoegde nationale rechter hadden moeten worden voorgelegd.

Waar het hier gaat om de toepassing van een gemeenschapsregeling, is de nationale rechter namelijk in twee opzichten bevoegd:

In de eerste plaats bedenke men dat de monetaire compenserende bedragen die worden geheven in het handelsverkeer tussen de Lid-Staten en de betrokken derde landen, deel uitmaken van de „eigen middelen" van de Gemeenschap in de zin van artikel 2 van het besluit van 21 april 1970 (PB L 94 van 28. 4. 1970, blz. 19). In verband met dit besluit heeft het Hof beslist dat geschillen betreffende de inning van deze middelen moeten worden gebracht voor de nationale autoriteiten, die zich krachtens artikel 177 EEG-Verdrag eventueel tot het Hof van Justitie kunnen wenden. De drie onderhavige zaken hebben nu juist betrekking op een dergelijk geschil.

In de tweede plaats moet niet over het hoofd worden gezien dat de toepassing van verordening nr. 1608/74 hoofdzakelijk aan de Lid-Staten is toevertrouwd, daar deze beter in staat zijn „de omstandigheden te beoordelen en de feiten na te gaan" (zie de 5e overweging bij de verordening). De nationale autoriteiten beschikken hier dan ook over een ruime beoordelingsvrijheid die weliswaar wordt beperkt door de bijzondere voorwaarden van verordening nr. 1608/74, maar niettemin van geval tot geval ruimte laat voor billijkheidsoverwegingen.

Zelfs wanneer verzoeksters zich zouden willen beroepen op een leemte in het systeem van verordening nr. 1608/74, omdat daarin geen rekening zou zijn gehouden met alle concrete gevallen waarin een billijkheidsoplossing gerechtvaardigd kan zijn, moet de litigieuze vraag toch voor de nationale rechter worden gebracht, die de mogelijkheid heeft prejudiciële vragen over de geldig-

heid der verordening aan het Hof van Justitie voor te leggen.

Verzoeksters vergissen zich trouwens in de aard en de strekking van het antwoord van de directeur-generaal Landbouw van 7 december 1976. Dit antwoord is slechts een eenvoudige inlichting aan de Franse vereniging voor de suikerhandel en vormt derhalve geen appellabele „rechtshandeling". Zulks temeer omdat de diensten van de Commissie slechts kunnen optreden in welbepaalde gevallen waarin de nationale autoriteiten voornemens zijn de hun voorgelegde verzoeken om ontheffing in te willigen (artikel 4 van verordening nr. 1608/74). Daarom behoefde de Commissie hier niet in concreto kennis te nemen van de door verzoeksters gedane verzoeken om ontheffing.

Ten slotte merkt verweerster volledigheidshalve op dat verzoeksters hun positie nog moeilijker hebben gemaakt door de weg van de schadevordering te kiezen, omdat in het onderhavige geval waarin de diensten van de Commissie zich niet hadden uitgesproken in het kader en volgens de procedure van verordening nr. 1608/74, geen causaal verband bestaat tussen de gestelde schade en de beweerdelijk onrechtmatige handeling (aangenomen dat deze handeling rechtens bestaat).

Verweerster licht in haar *verweerschrift* haar argumenten toe, en beroept zich daarbij onder andere op de conclusie van de advocaat-generaal van 29 juni 1977. Zij wijst er in het bijzonder op dat verzoeksters' kritiek op het heffen, door de bevoegde Franse instantie, van het deel der monetaire compenserende bedragen dat ligt boven de tarieven die golden op de dag van afsluiting van de overeenkomsten, een vraag opwerpen over de verenigbaarheid met het EEG-Verdrag van de door Frankrijk genomen maatregelen ter uitvoering van de litigieuze regeling.

Van deze vraag en van de vraag of de Gemeenschap aansprakelijk is kan het Hof echter alleen kennis nemen voor zover de bevoegde nationale rechter nauwkeurig heeft vastgesteld in hoeverre zij van invloed zijn op de beslechting van het geschil tussen verzoeksters en de nationale administratie. Nu de zaak in casu niet aan de nationale rechter is voorgelegd, hoewel dit zeer wel mogelijk was geweest in de vorm en binnen de termijnen die het Franse recht voorschrijft, vormen de onderhavige schadevorderingen misbruik van procesrecht, waardoor de samenwerking tussen de nationale rechter en het Hof van Justitie die is voorzien in artikel 177 EEG-Verdrag, wordt belemmerd.

In hun *memorie van 15 april 1977* en ter terechtzitting van 9 juni 1977 hebben *verzoeksters* de gegrondheid van de exceptie betwist en zich in het bijzonder gekant tegen de bewering van de Commissie dat de beroepen betrekking hebben op de inning van „eigen middelen" en dat het onderhavige geding behoort tot de competentie van de nationale rechter. Dat het bedrag van de beweerde schade ongeveer overeenkomt met de verhoging van de monetaire compenserende bedragen hanteert het Hof in zijn jurisprudentie niet als criterium voor de niet-ontvankelijkverklaring van een beroep ex artikel 215, tweede alinea, EEG-Verdrag; het ten deze beslissende element is het voorwerp van het beroep. Verzoeksters wensen een financiële compensatie te verkrijgen voor bepaalde gevolgen die een onvoldoende en onjuiste regeling voor hen heeft meegebracht. Het heeft geen zin hier te wijzen op 's Hofs jurisprudentie in de zaken 96/71 „Haegeman" en 46/75 „IBC", omdat de verzoeksters in die zaken bezwaar maakten tegen de toepassing van een gemeenschapsregeling door de nationale overheid, terwijl verzoeksters in de onderhavige zaken uitsluitend opkomen tegen het onrechtmatige nalaten van de Commissie om verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking.

Het is voorts onjuist dat de gestelde schade hoofdzakelijk is te wijten aan de nationale overheidsorganen. De beperkte rol die de Commissie zich toekent, beantwoordt niet aan de tekst van verordening nr. 1608/74 noch aan de praktijk, zoals de handelaren die ervaren. De algemene toezichthoudende taak die de Commissie zich voorbehoudt heeft in werkelijkheid betrekking op alle bepalingen van verordening nr. 1608/74 en niet alleen op de toepassing van de artikelen 4 en 5.

Daarom kan men ook niet stellen dat de onderhavige vordering eerst had moeten worden ingesteld voor de nationale rechter, die dan eventueel de procedure van artikel 177 EEG-Verdrag had kunnen volgen. Verzoeksters konden zich namelijk niet wenden tot de bevoegde nationale rechter, het Tribunal administratif, daar zulks bij dit college slechts mogelijk is met een beroep wegens overschrijding van bevoegdheid of met een beroep in volle omvang. Geen van beide rechtswegen stond echter in casu open, daar het betrokken Franse orgaan terzake geen enkele regelende bevoegdheid had en de gestelde schade niet aan de nationale overheid kon worden toegeschreven.

Trouwens, ook al had de zaak voor de nationale rechter kunnen worden gebracht, dan had deze toch krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de vragen betreffende het aan de Commissie verweten nalaten naar het Hof moeten verwijzen. Na van het Hof op dit punt opheldering te hebben verkregen, had bedoelde rechter evenwel niet de bevoegdheid gehad de Gemeenschap te veroordelen tot vergoeding van schade wegens onrechtmatig nalaten, doch had hij verzoeksters voor verdere voorziening moeten doorverwijzen naar het Hof van Justitie zelf. Gezien het tijdrovende karakter van een dergelijke procedure, had het vorderingsrecht van verzoeksters voor de gemeenschapsrechter alle kans ten onder te gaan door de verjaring van de beroepstermijn voorzien in artikel 43 van 's Hofs EEG-Statuut.

Ten slotte is het niet mogelijk tot de niet-ontvankelijkheid van de beroepen te concluderen op grond dat er geen causaal verband bestaat tussen de litigieuze handeling en de gestelde schade. In de eerste plaats heeft dit niets te maken met de ontvankelijkheid der beroepen, daar de kwestie van het causaal verband betrekking heeft op de zaak ten principale. In de tweede plaats is de brief van de Commissie van 7 december 1976, die volgens verzoeksters neerkomt op een duidelijke en onmiskenbare weigering om het verzoek van de Franse vereniging voor de suikerhandel in te willigen, volstrekt irrelevant voor de uitkomst van het geding. De onderhavige beroepen zijn namelijk niet gericht tegen deze brief, doch tegen de handelwijze van de Commissie in het algemeen, bestaande in het nalaten — blijkend uit bedoelde brief — om verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking.

Verzoeksters betogen voorts in hun *memorie van repliek* dat de ontvankelijkheid van de beroepen niet kan worden betwist op grond dat en schadevordering, die is gebaseerd op de onwettigheid of een leemte in een wettekst gelijk is te stellen met een beroep tot nietigverklaring of een beroep wegens nalaten, en aldus ten doel heeft de bepalingen van de artikelen 173 en 175 EEG-Verdrag te omzeilen. Integendeel, in het verleden is in een groot aantal gevallen beslist dat de schadevordering een zelfstandige beroepsweg vormt en dat voor haar kwalificatie niet ter zake doet dat zij tot soortgelijke resultaten kan leiden als andere rechtsvorderingen.

Dat verzoeksters ten slotte in de onmogelijkheid verkeerden de onderhavige zaak aan de nationale rechter voor te leggen, wordt stilzwijgend bevestigd door de rechtspraak van het Hof zelf („Balkan"-arrest van 28 juni 1977, nr. 118/76): uit de taakverdeling tussen de Gemeenschap — belast met de vraagstukken in verband met de grondslag, de voorwaarden en het bedrag van de

communautaire heffingen — en de nationale overheidsinterventie — belast met de inning van deze heffingen — blijkt dat de nationale rechter in casu niet bevoegd was de ontheffing der monetaire compenserende bedragen uit te breiden door te voorzien in een leemte in verordening nr. 1608/74, en dat het derhalve geen zin had hem de zaak voor te leggen.

2. Ten principale

Verzoeksters gaan bij hun redenering uit van de drie hoofdelementen van de niet-contractuele aansprakelijkheid, namelijk:

— het bestaan van schade,

— het bestaan van een onrechtmatige handeling,

— causaal verband tussen de schade en de onrechtmatige handeling.

a) Het bestaan van schade

Verzoeksters gaan allereerst in op de wettelijke context waarin het geschil moet worden geplaatst. Zij wijzen hiertoe op de communautaire bepalingen inzake de monetaire compenserende bedragen voor suiker en schetsen voorts de feitelijke situatie waarin de gestelde schade is opgetreden.

Zij merken met name op dat de bij export verschuldigde monetaire compenserende bedragen voor de nà 15 maart 1976 gesloten en nà 23 juli 1976 uitgevoerde overeenkomsten veel hoger waren dan die welke golden op het tijdstip waarop de overeenkomsten werden gesloten. Dit moet voornamelijk worden toegeschreven aan de bijzondere ordening van de suikermarkt, waarbij wekelijks openbare inschrijvingen worden gehouden en de Commissie de bevoegdheid heeft voor iedere inschrijving de toegewezen hoeveelheden te beperken en het bedrag van de restitutie vast te stellen. In verband daarmee worden de meeste overeenkomsten, zoals ook de onderhavige, pas ettelijke maanden na afsluiting uitgevoerd en kan de handelaar zich ter dekking van een verkoop gedwongen zien meerdere weken aaneen deel te nemen aan inschrijvingen om het exportcertificaat of de exportcertificaten te verkrijgen die hij nodig heeft voor zijn verkoop (zie bijlage 7 bij het verzoekschrift).

Dat een deel der litigieuze contracten in Franse franken zijn afgesloten, terwijl andere zijn aangegaan in Zwitserse franken of US-dollars, verandert niets aan het feit van de op alle overeenkomsten geleden schade.

In het eerste geval had de noodzaak een concurrerende positie te blijven innemen op de markt der andere Lid-Staten verzoeksters belet bij hun prijscalculaties rekening te houden met eventuele — overigens totaal onvoorzienbare — verhogingen der monetaire compenserende bedragen. De in de contracten genoemde prijzen zijn dan ook berekend op basis van de monetaire compenserende bedragen die golden bij de afsluiting. Daar de winstmarge der suikerhandelaren, die ongeveer 1 % bedraagt, hun geen ruimte laat achteraf het risico van deze verhogingen te nemen, komt de aanzienlijke verhoging der monetaire compenserende bedragen na de afsluiting der litigieuze contracten vrijwel overeen met het door verzoeksters geleden verlies.

In het tweede geval zou het onjuist zijn aan te nemen dat de verzoeksters die deze contracten hebben gesloten geen verlies hebben geleden, omdat iedere koersstijging van de in het contract genoemde valuta leidde tot een verhoging van het bedrag dat nodig was voor betaling in Franse franken, hetgeen de mogelijkheid bood althans ten dele de verhoging der monetaire compenserende bedragen tussen de afsluiting van het contract en de uitvoering te dekken. In feite was de situatie van deze verzoeksters gelijk aan de situatie waarin zij zich zouden hebben bevonden bij verkoop in Franse franken.

Volgens de considerans van verordening nr. 2042/73 en als zorgvuldige handela-

ren zouden zij namelijk, om zich te dekken tegen het risico van wijziging in de wisselkoers tussen de Franse frank en de in het contract vermelde valuta, een in de internationale handel gebruikelijke maatregel hebben moeten nemen, bestaande uit een arbitragetransactie in de contractuele valuta op de dag waarop het contract werd getekend. Dit zou hebben verplicht op die datum de overeengekomen valuta op termijn te verkopen tegen Franse franken (anders gezegd, op die datum de tegenwaarde in Franse franken van de in het contract genoemde valuta op termijn te kopen); hierdoor zou hun positie in Franse franken echter zijn komen vast te liggen en zouden zij — evenals in het geval de in Franse franken aangegane overeenkomsten — geen enkele bescherming hebben tegen eventuele verhogingen van de monetaire compenserende bedragen tussen de sluiting en de uitvoering van de overeenkomst.

De enige manier om verliezen door verhoging van de monetaire compenserende bedragen te ontgaan, zou hebben bestaan in een termijnkoop van de tegenwaarde van de prijs in de vier valuta's van de monetaire slang bij het aangaan van ieder contract, onverschilling of dit luidde in Franse franken of andere valuta (om bovengenoemde redenen in beginsel op termijn verkocht tegen Franse franken). Deze methode is niet alleen uiterst omslachtig, doch kon hier ook niet worden toegepast. Zij is namelijk strikt verboden bij de Franse wetgeving, die een termijnaankoop van deviezen uitsluitend toelaat voor betalingen bij feitelijke invoer van goederen.

In deze situatie hebben verzoeksters gevraagd om toepassing van de „billijkheidsverordening" nr. 1608/74. FIRS voerde voor de afwijzing van hun verzoek aan dat de wekelijkse wijziging der monetaire compenserende bedragen volgens de diensten van de Commissie slechts een maatregel is ter uitvoering van het stelsel van bedoelde bedragen en op zichzelf geen monetaire maatregel in de zin van artikel 1 van verordening nr. 1608/74 vormt, die toepassing van de daarin voorziene billijkheidsclausule kan meebrengen. Dit door de Commissie bevestigde standpunt miskent echter het doel van de verordening en brengt de aansprakelijkheid van de Commissie mede voor de door verzoeksters in casu geleden schade.

Over de aard en het bestaan van deze schade valt met name op te merken:

— enerzijds hadden verzoeksters dankzij de door de Commissie verstrekte inlichtingen kunnen voorzien dat de sinds 15 maart 1976 geldende monetaire compenserende bedragen op 1 juli 1976 zouden worden verhoogd tot FF 4,85 per 100 kg wegens de stijging van de interventieprijs voor suiker, en hadden zij dus rekening gehouden met dit tarief bij de opstelling van de tussen 15 maart en 1 juli 1976 gesloten overeenkomsten. Derhalve moet de gestelde schade worden berekend op basis van dit tarief, dat bekend of althans voorzienbaar was op dat van afsluiting der overeenkomsten, en dat nog werd verondersteld te gelden op de dag van tenuitvoerlegging;

— anderzijds wordt op de restituties bij uitvoer, die voor de overeenkomsten met derde landen worden toegekend en bij verordening worden vastgesteld op basis van de wereldprijs, weliswaar een correctiecoëfficiënt toegepast ter verzachting van de invloed der monetaire compenserende bedragen op de verkoopprijs, doch de verhoging van de restitutie ten gevolge van deze coëfficiënt neemt de druk van de monetaire compenserende bedragen niet volledig weg.

b) Het bestaan van een onrechtmatige handeling van de Commissie

Volgens verzoeksters heeft de Commissie niet gehandeld overeenkomstig de billijkheidsgedachte die ten grondslag ligt aan de gehele gemeenschapsregeling op

het gebied van de compenserende bedragen, vanaf de verordeningen nrs. 1660/69 en 2042/73 tot en met verordening nr. 1608/74. In deze laatste verordening wordt duidelijk te kennen gegeven:

— dat de Commissie tot taak heeft bescherming te bieden aan die handelaren, voor wie een strenge toepassing van het stelsel der monetaire compenserende bedragen onvermijdelijk buitensporige verliezen zou meebrengen;

— dat de Commissie hiertoe een zekere soepelheid in de communautaire regeling heeft willen brengen en zich aldus de mogelijkheid heeft willen voorbehouden aanvullende maatregelen te nemen naast die welke in de verordening zijn voorzien, ten einde die verordening haar billijkheidsfunctie te laten vervullen. De gebruikmaking van deze mogelijkheid was in casu te meer geboden, omdat de situatie van de verzoeksters, die om bovengenoemde redenen de op de litigieuze contracten geleden verliezen op geen enkele wijze hadden kunnen voorkomen, bij de opstelling van verordening nr. 1608/74 niet was voorzien vanwege de toentertijd geheel andere monetaire toestand.

De letterlijke interpretatie van verordening nr. 1608/74 door de Commissie en het feit dat deze heeft nagelaten de tekst daarvan aan te passen aan de strekking, is in strijd met het door het Hof van Justitie en door de rechtsleer ontwikkelde beginsel dat het gemeenschapsrecht in overeenstemming met zijn doel en algemene opzet moet worden uitgelegd des dat het nuttig effect daarvan tot uitdrukking komt.

Volgens dit beginsel had de Commissie de overeenkomsten waarop de handelaren verliezen leden ten gevolge van een monetaire maatregel die evenzeer van invloed was op vóór 15 maart 1976 gesloten contracten, op dezelfde wijze moeten behandelen als de nadien gesloten overeenkomsten.

Door haar letterlijke interpretatie en door haar nalaten heeft de Commissie echter een onrechtmatige daad begaan, die een discriminatie jegens verzoeksters vormt en in strijd is met het beginsel van het gerechtvaardigd vertrouwen der handelaren.

c) Het causaal verband tussen de onrechtmatige handeling en de gestelde schade

Volgens *verzoeksters* blijkt het bestaan van dit verband vooral uit het volgende:

— verzoeksters waren doende met de uitvoering van overeenkomsten onder tevoren vast overeengekomen voorwaarden;

— de aanzienlijke verhoging van de monetaire compenserende bedragen nà 23 juli 1976, dat wil zeggen 3 ½ maand na hun invoering, was onvoorzienbaar;

— zelfs bij betrachting van de normaal vereiste zorgvuldigheid hadden verzoeksters geen enkel middel om het verlies als gevolg van de litigieuze verhogingen te ontgaan, zulks te meer daar de Franse wetgeving inzake het handelsverkeer om eerder genoemde redenen vrijwel iedere waarborg tegen schommelingen der monetaire compenserende bedragen praktisch onmogelijk maakte;

— bij de in Franse franken luidende overeenkomsten was het ook niet nodig de litigieuze verhogingen op verzoeksters toe te passen om de invloed van het verschil van de waardevermindering van de Franse frank op de overeengekomen prijs te compenseren. Deze waardevermindering dateerde immers van nà de ondertekening van de overeenkomst, zodat zij in ieder geval geen invloed op die prijs kon uitoefenen.

Verweerster merkt in haar *verweerschrift* in de eerste plaats op dat „het stand-

punt van de Commissie" in de brief van het directoraat-generaal Landbouw van 7 december 1976 aan de voorzitter van de Franse Vereniging voor de suikerhandel slechts een inlichting op een desbetreffende vraag van die voorzitter was, en geen voor beroep vatbare handeling. Op grond van de redactie van de brief, het kader waarin het daarin neergelegde standpunt is ingenomen en de hoedanigheid van de geadresseerde kan die standpuntbepaling niet als een voor verzoeksters bezwarende rechtshandeling worden beschouwd.

Zich bewust van de moeilijkheden waarop zij zouden stuiten bij een klacht tegen een dergelijke brief, hebben verzoeksters vervolgens aangevoerd dat de beroepen in wezen zijn gericht tegen de algemene handelwijze van de Commissie, die in deze brief haar weerslag vindt en die bestaat „in het nalaten en de weigering verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking".

Nog afgezien van de ontvankelijkheid van deze wijziging, is de hier aangevoerde grief ongegrond. Immers, het begrip „billijkheid" mag bij bijzondere omstandigheden in individuele gevallen dan wel een zekere verzachting op het ius strictum aanbrengen, maar het is onoirbaar dit begrip te verheffen tot een algemeen beginsel hetwelk de opstellers van een op billijkheidsoverwegingen gebaseerde regeling zou verplichten onder alle omstandigheden verder te gaan dan de in die regeling bedoelde situaties, onder het voorwendsel dat daarin bij de vaststelling niet met *alle* bijzondere situaties rekening is gehouden.

Daar het bij de litigieuze verordening overigens om een tekst van algemene aard gaat, die een uitzonderingsregeling geeft op de strikte toepassing van de compenserende bedragen, heeft de Commissie bepalingen van beperkte strekking vastgesteld, die de mogelijkheid bieden bij wijze van proef een zekere soepelheid in het strakke stelsel der monetaire compenserende bedragen te brengen. Deze afwijkende regeling moet eng worden uitgelegd, daar als hoofdregel de toepassing der monetaire compenserende bedragen blijft gelden.

Voorts zou men het algemene stelsel der monetaire compenserende bedragen op losse schroeven zetten door als argument aan te voeren dat verordening nr. 1608/74 leemten bevat. Het kenmerkende van de monetaire compenserende bedragen is nu juist dat zij steeds kunnen variëren met de schommelingen van de werkelijke wisselkoers van de betrokken valuta. Het is nauwelijks voorstelbaar hoe een dergelijk stelsel zou kunnen functioneren, wanneer de handelaren geheel of gedeeltelijk zouden moeten worden gevrijwaard voor de invloed der monetaire compenserende bedragen, naar gelang van de bijzonderheden van ieder afzonderlijk geval. Verzoeksters miskennen dat het bij een dergelijk stelsel juist door zijn forfaitair karakter niet mogelijk is met alle individuele omstandigheden rekening te houden, daar het anders volledig onbruikbaar zou worden.

Als gevolg hiervan kan er ook geen sprake zijn van schending van het gerechtvaardigd vertrouwen der handelaren. Een dergelijk middel zou bovendien alleen kunnen slagen ingeval van een gekwalificeerde schending van een hogere rechtsregel gegeven ter bescherming van particulieren. In casu kan een dergelijke schending echter niet worden gesteld; immers, verzoeksters klagen niet over een wijziging in de gemeenschapsregeling die hun rechtspositie zou hebben aangetast — standaardklacht in gevallen waarin schending van het gerechtvaardigd vertrouwen wordt gesteld —, doch klagen erover dat verordening nr. 1608/74 niet werd gewijzigd, hetgeen zij in strijd achten met het in deze verordening neergelegde billijkheidsbeginsel, waarop zij volledig vertrouwd hadden. Daar echter een deel van hun contracten *nà* 15 maart 1976 is gesloten, valt niet wel in te zien hoe verzoeksters konden rekenen op toepassing van de

billijkheidsclausule, gezien de voorwaarden in artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1608/74.

Ten slotte is het beroep van verzoeksters niet alleen niet-ontvankelijk, doch ook ongegrond wegens het ontbreken van causaal verband tussen de gestelde schade en de gedraging van de Commissie, aan wie immers in zoverre geen enkele handeling of nalaten kan worden verweten. In feite trachten verzoeksters van de Commissie „in plaats van de Franse Staat" ontheffing te krijgen van het gedeelte der monetaire compenserende bedragen dat het tarief van 12 juli 1976 overschrijdt.

Ten slotte stelt de Commissie het Hof voor om de discussie over de omvang van de schade uit te stellen tot een latere fase in de procedure, voor geval het Hof een aansprakelijkheid van de Commissie ten gronde mocht aannemen.

Verzoeksters betogen in *repliek* dat het voorstel van de Commissie om de discussie over de omvang van de schade uit te stellen niet gerechtvaardigd is. Hun vorderingen hebben namelijk slechts betrekking op het gedeelte van de schade dat ontegenzeglijk is geleden en gemakkelijk is vast te stellen, en niet op de — moeilijk kwantificeerbare — handelsstoornis, veroorzaakt door de onzekerheid in hun werkomstandigheden en de winstderving ten gevolge van een belangrijke omzetdaling in de tweede helft van 1976.

Wat betreft de vraag of verordening nr. 1608/74 leemten vertoont, mag het waar zijn dat elk in deze verordening niet voorzien geval nog niet noodzakelijkerwijs een leemte in het stelsel vormt, doch het is anderzijds evenzeer waar dat de situatie waarin verzoeksters zich thans bevinden uitdrukkelijk is beoogd in de considerans van de verordening en dat de auteurs in dat geval bescherming hebben willen bieden.

Het betoog van de Commissie over de noodzaak de betrokken verordening eng uit te leggen, houdt op dit punt geen steek. In de eerst plaats wijkt het stelsel der monetaire compenserende bedragen zelf af van de fundamentele verdragsbeginselen, zodat de billijkheidsverordening een „afwijking op een afwijking" vormt, daar zij juist ten doel heeft de gewone rechtsregeling die gold vóór de invoering van de monetaire compenserende bedragen in bepaalde gevallen te doen herleven. In de tweede plaats kan een billijkheidsverordening uiteraard niet restrictief worden uitgelegd, daar de billijkheid de basis van ieder rechtsstelsel is en een essentieel aanknopingspunt in twijfelgevallen. Een enge toepassing van dit begrip zou zelfs in strijd zijn met het doel van verordening nr. 1608/74.

Voorts zijn de overwegingen van de Commissie over het forfaitaire karakter van de monetaire compenserende bedragen, waarbij geen rekening zou mogen worden gehouden met individuele situaties, irrelevant, daar verzoeksters zich geenszins beroepen op hun „individuele" situatie doch op een „abnormale" situatie, ontstaan door een monetaire maatregel die een hele groep handelaren benadeelt.

Vervolgens komen verzoeksters op tegen de stelling dat schending van het gerechtvaardigd vertrouwen alleen kan worden ingeroepen in geval van wijziging van de geldende regeling. Een dergelijke uitlegging van een hogere rechtsregel zou de toepassing daarvan beperken en de inhoud daaraan ontnemen.

Volgens 's Hofs eigen jurisprudentie is trouwens het nalaten gelijk te stellen met een positieve handeling.

In casu hebben verzoeksters uit vroeger genomen maatregelen, uit de aanduiding van verordening nr. 1608/74 als „billijkheidsverordening" en uit het algemene karakter van deze tekst afgeleid dat zij bij onherroepelijk aangegane transacties zouden worden beschermd indien zij door een onvoorzienbare wijziging der monetaire compenserende bedragen buitensporige verliezen zouden

lijden bij de uitvoering van hun overeenkomsten.

Een aanpassing van verordening nr. 1608/74 aan de door de achtereenvolgende verhogingen van de monetaire compenserende bedragen ontstane situatie is niet in strijd met een dwingend openbaar belang en heeft ook geen speculaties in de hand gewerkt, daar de betrokkenen moesten aantonen dat de schade werkelijk geleden was.

Daarentegen heeft de Commissie, door na te laten de regeling in die zin aan te passen, niet alleen gehandeld in strijd met het beginsel van het gerechtvaardigd vertrouwen der handelaren, maar ook het rechtszekerheidsbeginsel geschonden. Zij heeft tevens discriminerende situaties ten nadele van verzoeksters geschapen en daarmee een gekwalificeerde inbreuk gemaakt op het beginsel van de vrije mededinging. De onzekerheid die is ontstaan doordat verordening nr. 1608/74 niet is aangepast, heeft de Franse exporteurs namelijk in een moeilijke positie gebracht, nog afgezien van het feit dat de betrokkenen door de geleden verliezen — die zij onder de Franse deviezenwetgeving niet konden vermijden — zich bij het begin van het verkoopjaar 1976/1977 meer op de achtergrond hebben gehouden.

De Commissie heeft zich dusdoende schuldig gemaakt aan een onrechtmatige handeling, die verzoeksters een moeilijk bepaalbare schade heeft toegebracht, omdat zij zich onvermijdelijk uit de markt moesten terugtrekken, en een wel bepaalbaar verlies op de overeenkomsten die waren aangegaan vóór de verhoging van de monetaire compenserende bedragen maar nàdien waren uitgevoerd.

Ten slotte betogen verzoeksters met betrekking tot het causaal verband dat de Franse staat in casu de litigieuze ontheffing niet vermocht te verlenen, daar alleen de Commissie bevoegd was verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking, en meer in het bijzonder aan de situatie waarin verzoeksters zich door de achtereenvolgende verhogingen van de monetaire compenserende bedragen bevonden.

De *Commissie* heeft gedesisteerd *van dupliek.*

IV — Mondelinge behandeling

Overwegende dat verzoeksters ter terechtzitting van 10 januari 1978 in hun pleidooien zijn gehoord;

dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 1 februari 1978 conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat verzoeksters bij hun op grond van de artikelen 178 en 215, tweede alinea, EEG-Verdrag ingestelde beroepen vorderen dat de Commissie worde veroordeeld tot vergoeding van de schade die zij zouden hebben geleden doordat bij suikerexporten, verricht ingevolge na 15 maart 1976 vast afgesloten overeenkomsten, de billijkheidsclausule, voorzien in artikel 1 van verordening nr. 1608/74 van de Commissie van 26 juni 1974 houdende bijzondere bepalingen ten aanzien van monetaire compenserende bedragen (PB L 170 van 27. 6. 1974, blz. 38), niet was toegepast;

2 Overwegende dat artikel 1 van verordening nr. 1608/74 bepaalt dat „in geval van invoering of verhoging van monetaire compenserende bedragen in verband met de vaststelling of wijziging van de spilkoers of de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid gebezigde representatieve koers van de valuta van een Lid-Staat, of met het besluit van een Lid-Staat om zijn valuta te laten zweven ten opzichte van de valuta's van de Lid-Staat waarvan de koersschommeling binnen een maximummarge op een bepaald moment van 2,25 % wordt gehandhaafd, de betrokken Lid-Staat is gemachtigd het monetaire compenserende bedrag of het gedeelte van dat bedrag dat overeenkomt met de verhoging, op billijkheidsgronden en onder de hierna omschreven voorwaarden niet te heffen";

3 dat artikel 2, lid 1, dezer verordening anderzijds bepaalt dat „artikel 1 slechts geldt voor invoer en uitvoer op grond van vóór de in genoemd artikel bedoelde monetaire maatregel vast afgesloten contracten";

4 dat de Commissie, naar aanleiding van het besluit van de Franse regering van 15 maart 1976 om de Franse frank te laten zweven, bij verordening nr. 652/76 van 24 maart 1976 (PB L 79 van 25. 3. 1976, blz. 4) per 25 maart 1976 voor Frankrijk opnieuw monetaire compenserende bedragen heeft ingevoerd met betrekking tot bepaalde landbouwprodukten, waaronder suiker;

5 dat deze compenserende bedragen, die per 1 juli 1976 werden verhoogd in verband met de door de Raad bij verordening nr. 557/76 (PB L 67 van 15. 3. 1976, blz. 1) vastgestelde nieuwe representatieve wisselkoersen in de landbouw, tussen juli en december 1976 verdere verhogingen hebben ondergaan wegens de monetaire situatie in Frankrijk;

6 dat verzoeksters op grond van bovengenoemde verordening nr. 1608/74 het Fonds d'Intervention et de Réorganisation du Marché du Sucre (FIRS), het Franse landbouwinterventiebureau in de sector suiker, hebben verzocht om voor de na 15 maart 1976 gesloten en op 23 juli 1976 nog uit te voeren overeenkomsten ontheffing te verlenen van de na die datum opgetreden verhogingen der monetaire compenserende bedragen;

7 dat het FIRS heeft geweigerd verordening nr. 1608/74 op laatstbedoelde overeenkomsten toe te passen en in zijn nota van 2 augustus 1976 ter verklaring mededeelde dat „de wijziging van de hoogte der compenserende bedragen, die iedere week kan optreden, slechts een maatregel ter uitvoering van dit stelsel en op zichzelf geen monetaire maatregel in de zin van artikel 1 van verordening (EEG) nr. 1608/74 is;

8 dat, nadat de Franse Vereniging voor de suikerhandel in november 1976 de aandacht der Commissie had gevestigd op de moeilijkheden die de exporteurs ondervonden ten gevolge van de toepassing van verordening nr. 1608/74 in de door het FIRS aangegeven zin, een hoge ambtenaar van de Commissie bij brief van 7 november 1976 heeft geantwoord dat „juridisch niet kan worden gezegd dat iedere wijziging in de wisselkoers een monetaire gebeurtenis is die de toepassing van deze verordening rechtvaardigt";

9 dat verzoeksters daarop de onderhavige beroepen hebben ingesteld;

10 Overwegende dat de Commissie de ontvankelijkheid der beroepen betwist op grond dat de toepassing van de billijkheidsclausule van verordening nr. 1608/74 in eerste instantie tot de beslissingsbevoegdheid der Lid-Staten behoort;

11 dat zij van mening is dat verzoeksters hun actie in de eerste plaats hadden moeten instellen voor de nationale rechter, die zich bij vragen over de uitlegging van verordening nr. 1608/74 eventueel had kunnen bedienen van de procedure van artikel 177 EEG-Verdrag;

12 dat de beroepen voorts, aangenomen dat zij zijn gericht tegen genoemde brief van 7 november 1976, niet-ontvankelijk zouden moeten worden verklaard, daar deze brief slechts de strekking heeft van een eenvoudige inlichting in antwoord op een uiteenzetting van de Vereniging voor de suikerhandel en dus geen krachtens het EEG-Verdrag appellabele rechtshandeling is;

13 Overwegende dat verzoeksters hiertegen aanvoeren dat de Commissie in het kader van verordening nr. 1608/74 beschikt over een algemene toezichthoudende bevoegdheid welke betrekking heeft op alle bepalingen dezer verordening, met inbegrip van de artikelen 1 en 2, en die haar aansprakelijkheid jegens de betrokkenen kan meebrengen;

14 dat onder deze omstandigheden geen beroep tegen de Franse nationale overheid, optredend in de gedaante van het FIRS, bij de nationale rechter had kunnen worden ingesteld en, al aangenomen dat dit wel mogelijk was geweest, zulks voor verzoeksters het gevaar had ingehouden dat zij zich voor het Hof van Justitie de in artikel 43 van 's Hofs Statuut bedoelde verjaring hadden tegengeworpen gezien;

15 dat zij ten slotte aanvoeren dat hun beroepen niet zijn gericht tegen genoemde brief van 7 november 1976, doch tegen de — in die brief belichaamde onrechtmatige gedraging van de Commissie die had nagelaten verordening nr. 1608/74 aan te passen aan haar strekking;

16 Overwegende dat deze verordening volgens haar tweede overweging deel uitmaakt van de specifieke maatregelen die de Commissie heeft genomen om de gevallen te regelen van handelaren die doende waren met de uitvoering van een contract met vooraf gestelde voorwaarden en voor wie monetaire gebeurtenissen als bedoeld in het vorengenoemde artikel 1, tot een hogere belasting bij invoer of bij uitvoer leidden;

17 dat het ter verzekering van de goede werking van dergelijke specifieke maatregelen volgens de derde overweging der verordening wenselijk is „in de monetaire regeling een zekere souplesse te brengen waardoor het mogelijk wordt elk geval afzonderlijk in het licht van de geleden schade te onderzoeken";

18 dat de verordening hiertoe een stelsel heeft ingevoerd dat is gebaseerd op een billijkheidsclausule welke de Lid-Staten machtigt om handelaren die doende zijn met de uitvoering van definitief aangegane overeenkomsten „op billijkheidsgronden" vrijstelling van bovengenoemde last te verlenen;

19 dat voor de toepassing van deze regel de verordening in de vijfde overweging uitdrukkelijk bepaalt „dat het wenselijk is de toepassing van de op deze basis vastgestelde regeling in beginsel aan de Lid-Staten toe te vertrouwen", zulks met name omdat zij gemakkelijker in staat zijn niet alleen de feiten na te gaan, doch ook „de omstandigheden te beoordelen";

20 dat immers uit het geheel van deze regeling blijkt dat zij de Lid-Staten een beoordelingsvrijheid toekent, die hen in staat stelt te oordelen over de toepassing van de billijkheidsclausule in elk individueel geval, met inbegrip van de omstandigheden die de toekenning of weigering van de in artikel 1 der verordening bedoelde vrijstelling kunnen rechtvaardigen;

21 dat de verordening weliswaar de toepassing van de hiermee gegeven regeling onderwerpt aan een instemming van de Commissie in de uitdrukkelijk in artikel 4 genoemde gevallen waarin een Lid-Staat voornemens is van de billijkheidsclausule gebruik te maken voor contracten waarvan de looptijd

langer is dan een bepaalde tijdsduur, doch de beslissing omtrent de weigering om de billijkheidsclausule toe te passen uitsluitend voor verantwoordelijkheid van de Lid-Staten laat;

22 dat artikel 5, eerste alinea, van de verordening slechts in het algemeen het recht van de Gemeenschap erkent om door de Lid-Staten te worden ingelicht over de criteria welke zij voornemens zijn te hanteren alsmede over de gevallen waarvoor zij overwegen ontheffing te verlenen;

23 dat de hiertoe aan de Commissie toegekende bevoegdheden volgens artikel 5, lid 2, tweede zin, hoofdzakelijk ten doel hebben een gecoördineerde toepassing bij het beheer door de Lid-Staten van de bij verordening nr. 1608/74 ingestelde regeling te verzekeren en de Commissie slechts toestaan in dat beheer in te grijpen voor zover zulks noodzakelijk is om het bereiken van deze doelstelling niet in gevaar te brengen;

24 dat de door verzoeksters ingestelde schadevorderingen bovendien strekken tot verkrijging van de bedragen die overeenkomen met de verhogingen der compenserende bedragen waarmee de litigieuze exporten werden belast als gevolg van de weigering der Franse autoriteiten om op deze exporten de bij bedoelde verordening ingestelde billijkheidsclausule toe te passen;

25 dat waar de vordering in hoofdzaak is gericht tegen maatregelen welke de nationale autoriteiten hebben genomen krachtens de bepalingen van het gemeenschapsrecht, zoals verordening nr. 1608/74, niet is voldaan aan de voorwaarden om bij het Hof een beroep ex de artikelen 178 en 215, tweede alinea, EEG-Verdrag in te stellen;

26 dat om deze redenen de onderhavige beroepen niet-ontvankelijk dienen te worden verklaard;

Ten aanzien van de kosten

27 Overwegende dat ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering de in het ongelijk gestelde partij in de kosten moet worden verwezen;

28 dat verzoekster in het ongelijk is gesteld;

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. Verklaart de beroepen niet-ontvankelijk;

2. Verwijst verzoeksters in de kosten.

Kutscher Sørensen Bosco

Donner Pescatore Mackenzie Stuart Touffait

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op twee maart negentienhonderdachtenzeventig.

De griffier
A. Van Houtte

De president
H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL H. MAYRAS VAN 29 JUNI 1977 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

Drie Franse suikermaatschappijen, de firma's Debayser, Sucres Union en Jean Lion & Cie., hebben zich bij gelijkluidende beroepschriften tot U gewend met het verzoek de Commissie te veroordelen tot schadevergoeding op grond van niet-contractuele aansprakelijkheid van deze instelling wegens onjuiste of gebrekkige toepassing van haar verordening nr. 1608 van 26 juni 1974 houdende bijzondere bepalingen ten aanzien van monetaire compenserende bedragen.

Alvorens de omstandigheden te beschrijven waaronder verzoeksters ertoe zijn gekomen de Commissie aansprakelijk te stellen, dienen wij eerst een uiteenzetting te geven over de opbouw van die gemeenschapsverordening en de bepalingen ervan te analyseren..

Ik breng in herinnering, dat de Raad na de internationale monetaire crisis bij verordening nr. 974/71 een stelsel van monetaire compenserende bedragen in het leven heeft geroepen, dat destijds slechts van toepassing was in het geval van een revaluatie van de nationale valuta van bepaalde Lid-Staten, maar dat nog niet

1 — Vertaald uit het Frans.